

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 8

BEOGRAD, 1939 GODINE

KNJIGA I

IV REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 21 MARTA 1939 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO :

Pretsednik

Dr. ANTON KOROŠEC

Sekretar

KAMENKO BOŽIĆ

Prisutni g. g. ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar unutrašnjih poslova **Dragiša Cvetković**; Ministar saobraćaja **dr. Mehmed Spaho**; Ministar građevina **dr. Miho Krek**; Ministar bez portfelja **dr. Džafer Kulenović**; Ministar bez portfelja **Ante Mastrović**; Ministar bez portfelja **Franc Snoj**; Ministar trgovine i industrije **Jevrem Tomić**; Ministar pošta, telegrafa i telefona **Jovan Altiparmaković**; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja **Miloje Rajaković**; Ministar šuma i rudnika **Ljubomir Pantić**; Ministar bez portfelja **dr. Branko Miljuš**; Ministar poljoprivrede **inž. Nikola Bešlić**; Ministar fizičkog vaspitanja naroda **Đura Čejović** i Ministar finansija **Vojin Đuričić**.

Početak u 11.30 časova

SADRŽAJ:

1. — Čitanje i usvojenje zapisnika III redovnog sastanka;
2. — Saopštenje o izveštaju g. Ministra šuma i rudnika povodom interpelacije senatora g. dr. Luja Vojnovića;
3. — Saopštenje o zahtevu g. Ministra pravde za izdavanje senatora sudu;
4. — Molbe i žalbe.

Dnevni red: Pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za 1939/40 godinu.

Govornici: Izvestilac **Fran Smodej**, Ministar finansija **Vojin Đuričić**, **dr. Lujo Vojnović** i **Jovan Aleksić**.

Pretsednik dr. Anton Korošec: Gospodo senatori, otvaram IV redovni sastanak Senata i molim gospodina sekretara da pročita zapisnik našeg prošlog sastanka.

Sekretar Kamenko Božić pročita zapisnik III redovnog sastanka.

Pretsednik dr. Anton Korošec: Da li ima ko od gospode senatora da što primeti na ovaj zapisnik? (Nema). Pošto primedbe nema, objavljujem da je pročitani zapisnik primljen.

Molim vas, gospodo, da saslušate jedan izveštaj g. Ministra šuma i rudnika.

Sekretar Kamenko Božić (čita): Gospodin Ministar šuma i rudnika saopštava, da je zatražio hitan izveštaj povodom interpelacije senatora g. dr. Luja Vojnovića o požaru borovih šuma kod Dubrovnika i čim ga bude dobio, daće svoj odgovor na sednici Senata.

Pretsednik dr. Anton Korošec: Ovo saopštenje g. Ministra šuma i rudnika prima se na znanje.

Sada vas molim, da saslušate jedan zahtev g. Ministra pravde.

Sekretar Kamenko Božić (čita): G. Ministar pravde dostavio je Senatu na rešenje zahtev Okružnog suda u Zagrebu za odobrenje produženja krivičnog postupka protivu senatora g. Augusta Košutića zbog dela iz čl. 52 Zakona o štampi.

Pretsednik dr. Anton Korošec: Ovaj predmet, gospodo senatori, uputićemo nadležnom Imunitetском odboru, da Senatu podnese svoj izveštaj.

Izvolite saslušati prispele molbe.

Sekretar Kamenko Božić (čita): Đorđe Mrkić iz Novoga Sada, moli za dejstvo da mu se penzija pravilnije i pravednije reguliše; Ibrahim Lakšić, političko-upravni sekretar Banske uprave na Cetinju, moli za dejstvo, da mu se predadu agrarne obveznice koje je nasledio, a nalaze se u depozitu kod Sreskog suda u Beogradu; Milan R. Ninić, delovoda opštine Šarbanovačke, sreza boljevačkog, moli da se Finansijskim zakonom za 1939/40 god. stavi van snage ukaz od 1 decembra 1938, koji se odnosi na amnestiju šumskih krivica, učinjenih u privatnim šumama.

Predsednik dr. Anton Korošec: Saopštene molbe uputiće se nadležnom odboru za molbe i žalbe.

Posle ovih saopštenja prelazimo, gospodo senatori, na dnevni red. Na dnevnom redu je pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za godinu 1939/40. Reč ima izvestilac Odbora g. Smodej da pročita odborski izveštaj.

Izvestilac Fran Smodej (čita):

Finansijski odbor Senata Kraljevine Jugoslavije, na svojim sednicama od 16 do uključivo 18 marta 1939 godine, proučio je predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za 1939/40 godinu, o čemu podnosi Senatu sledeći

IZVEŠTAJ:

Predlog budžeta za 1939/40 godinu utvrđuje se u ukupnom iznosu od 12.947 miliona dinara i, upoređen sa budžetom za 1938/39 godinu, pokazuje povećanje za 767 miliona dinara. Od ovoga povećanja na lične rashode dolazi 211,2 miliona ili 27,5% a na materijalne 555,8 miliona ili 72,5%. Srazmere između ličnih i materijalnih rashoda, u poređenju sa sadašnjim budžetom predstavlja relativno poboljšanje u korist materijalnih rashoda, koji su po budžetu za 1938/39 godinu iznosili 54,8% prema ličnim rashodima od 45,2%. U celom predlogu budžeta rashoda za 1939/40 godinu, na rashode opšte uprave dolazi suma od 8.538.083.562.— dinara, a na državnu privredu dinara 4.408.916.438.—

Povećanje rashoda po ovom predlogu normalno je i prirodno stoga, što usled stalnog proširenja državnog delokruga rada državni rashodi postaju iz godine u godinu sve veći, kao što se povećavaju i državni prihodi, blagodareći povećanju stanovništva i povećanju narodnog blagostanja, koje nastupa ako se vrši oporezivanje racionalno i ravnomerno.

Ovo povećanje rashoda, prema ekspozu Gospodina Ministra finansija i g. g. resornih Ministara, diktirano je potrebama zemaljske odbrane, povećanjem anuitetske službe po državnim dugovima i potrebama državne privrede. Ovo povećanje potrebno je iz razloga, da se obezbedi pravilno funkcionisanje državne uprave, koja je u nekim pokrajinama u nekim privrednim resorima počela slabo da funkcioniše stoga, što su se poslovi povećavali, udvostručavali, a brojno stanje činovnika ostalo isto ili se snizilo usled neekonomskog linearnog reduciranja u nekim ranijim godinama.

Za pokriće povećanja rashoda po predloženom budžetu nisu predviđene ni nove dažbine ni povećanje postojećih dažbina osim u sitnoj korekciji trošarin-skih stavova, od čega se očekuje iznos od 12,5 miliona dinara; suma od 140 miliona dinara očekuje se posle naknadnog, ponovnog, pregleda fiskalnih i privrednih prihoda, a na osnovu poslednjih podataka, od normalnog porasta prinosa iz postojećih izvora

prihoda, tako da se nepokriveni deo budžeta prihoda svodi na svega 150 miliona dinara. Pokriće ove razlike dobiće se u vidu vanrednog doprinosa iz Fonda narodne odbrane, čije je osnivanje predviđeno §-om 19 predloga Finansijskog zakona za 1939/40 godinu.

Prema statistici Saveza naroda količina svetske trgovine spala je od 1937 do 1938 godine za 9%, ukupna vrednost uvoza snizila se za 13,2%, a ukupna vrednost izvoza za 13,5%.

I naša država pokazala je lane smanjenje trgovinskog bilansa za 1,5 milijardu. Uvoz opao je prema uvozu u godini 1937 za 258 miliona dinara, a izvoz za 1,225 miliona. Prema ekspozu gospodina Ministra trgovine i industrije u neklirinške zemlje mi smo prošle godine izvezli za 1,714,8 dinara ili 34%, što prema udelu ovih zemalja u uvozu sa 23,3% 1937 godine predstavlja znatan porast. A pošto je naš izvoz u klirinške zemlje izneo u 1938 godini 66% ukupnog našeg izvoza, nalažu interesi naše devizne politike, da se u spoljnoj trgovini postigne ravnoteža između izvoza u klirinške i neklirinške zemlje i time i u buduću osigura stabilnost našeg novca. Stoga Finansijski odbor toplo pozdravlja izjavu vlade u njezinoj deklaraciji pred Narodnom skupštinom i Senatom, da će pokloniti najpotpuniju pažnju da se racionalno i planski osiguraju najpovoljniji uslovi materijalni, tehnički i psihološki za što bolji privredni napredak zemlje, s težnjom, da postepeno diferenciranje naše radinosti i bolje iskorišćenje naših mogućnosti doprinese opštem podizanju narodnog blagostanja i privredne nezavisnosti i da će pokloniti pažnju javnom kreditu i osigurati stabilnost našeg novca.

Ekonomsko-finansijska politika vlade, primenjena u pojedinim članovima Finansijskog zakona, potpuno se slaže sa vladinom deklaracijom u tom pogledu.

Finansijski odbor Senata saglasan je sa nastojanjem Kraljevske vlade, izraženim u njezinoj deklaraciji pred Narodnom skupštinom i Senatom, a koje ide za tim, da se na osnovu pune jednakosti i ravnopravnosti reši naš unutrašnji problem sredivanja međusobnih odnosa Srba, Hrvata i Slovenaca.

Na osnovu izloženog, Finansijski odbor ima čast zamoliti Senat, da ovaj njegov izveštaj prihvati i da primi predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za 1939/40 godinu onako, kako ga je Kraljevska vlada predložila i Narodna skupština usvojila.

Za izvestioca određen je senator g. Fran Smodej.

Sekretar,
F. Smodej, s. r.

Predsednik
Finansijskog odbora Senata,
Dušan Letica, s. r.

Članovi:

Stev. A. Janković, s. r.
Andra Kučundžić, s. r.
Serafim Krstić, s. r.
Dr. Halidbeg Hrasnica, s. r.
Dušan Đerić, s. r.
Dr. Filip Lazarević, s. r.
Petar Bogavac, s. r.
Dr. Fran Kulovec, s. r.
Dr. L. Vojnović, s. r.
Dr. Milan Vrbanić, s. r.
Joca M. Selić, s. r.
Dr. Imre Varadi, s. r.

Predsednik dr. Anton Korošec: Gospodo senatori, čuli ste izveštaj Finansijskog odbora. Dajem reč g. Ministru finansija i molim ga da da svoj ekspozé.

Ministar finansija Vojin Đuričić: Gospodo senatori, predlog budžeta rashoda za 1939/40 godinu iznosi, kao što znate, 12.947.000.000.— dinara — zajedno sa povećanjem u sumi od 5.000.000.— dinara, koje je sprovedeno amandmanima Kraljevske vlade u Narodnoj skupštini. Ovaj predlog pokazuje povećanje za ukupno 767.000.000.— dinara ili 6,2% prema budžetu za 1938/39 godinu, ali ipak osetno izostaje iza dva naša najveća posleratna budžeta.

Međutim, radi ispravnijeg poređenja ovog predloga budžeta sa budžetom za 1938/39 godinu, treba napomenuti, da su iz ovog budžetskog predloga izostali rashodi četiri državna rudnika, koji su ušli u sastav Jugoslovenskog čelika a. d., u sumi od 174,7 miliona dinara, i rashodi Državne hipotekarne banke u sumi od 29,1 miliona dinara. Uzimajući u obzir i ove rashode, povećanje rashoda po predlogu budžeta iznosi stvarno 970,8 miliona dinara.

Najveći deo ovog povećanja budžeta rashoda po predlogu prema sadašnjem budžetu odnosi se na obligatne rashode: državni dugovi, penzije i invalide, i druge državne obaveze po specijalnim zakonskim propisima, predviđenim Finansijskim zakonom ili drugim posebnim zakonima. Procentualno izražena prema ukupnoj sumi povećanja, ova povećanja rashoda po predlogu budžeta za 1939/40 godinu izlaze ovako: 52,7% kod Ministarstva saobraćaja, uračunavajući i 143 miliona dinara prebačenih iz Razdela penzije, koji predstavljaju samo fiktivno povećanje. 20,4% kod Ministarstva vojske i mornarice; 16,9% kod državnih dugova; 10,1% kod Ministarstva finansija; 7,9% kod Ministarstva pravde; 6,8% kod Ministarstva prosvete; 6,4% kod Ministarstva pošta, telegrafa i telefona; 4,1% kod Ministarstva unutrašnjih poslova itd. U predlogu Ministarstva šuma i rudnika zbog pomenutog ispuštanja rashoda odnosnih rudnika pojavljuje se smanjenje od 22,9%.

Od ovog povećanja rashoda u sumi od 767 miliona dinara dolazi na državnu privredu 336,9 miliona dinara. Međutim, usled već pomenutog eliminisanja iz budžetskog predloga rashoda državnih rudnika i Državne hipotekarne banke u ukupnom iznosu od 203,8 miliona, rashodi državnih preduzeća računski se prikazuje u manjem iznosu, dok stvarno povećanje rashoda kod ovih preduzeća iznosi 541,7 miliona dinara, ili u procentima na državnu privredu dolazi 56% prema 44% na administraciju. Za ocenu fiskalnog opterećenja po budžetu jedino dolaze u obzir rashodi kod državne administracije koji se pokrivaju fiskalnim prihodima. Ovo razlikovanje između narodne privrede i državne administracije neophodno je potrebno kod upoređenja porasta rashoda u predlogu budžeta prema sadašnjem budžetu, pošto su ova dva budžetska dela po svojoj prirodi potpuno raznorodna, tako da bi bilo pogrešno na njih primeniti isti kriterijum. U celom predlogu budžeta rashoda za 1939/40 godinu, na rashode opšte uprave dolazi suma od 8.538.083.562.— dinara, a na državnu privredu 4.408.916.438.— dinara.

Povećanje rashoda na službu državnih dugova izazvano je predviđanjem potrebnih sredstava za nove zajmove i to: po 6% državnom zajmu za javne radove i zemaljsku odbranu 44,3 miliona dinara; po 3% konsolidovanom zajmu kod Državne hipotekarne banke 18 miliona dinara; po 4% obveznica za naknadu ratnim dobrovoljcima 5 miliona dinara. Osim toga,

predviđena su povećanja kredita za službu po zajmovima koji su u toku emisije, a naime: po 6% begunčkim obveznicama, po 6% obveznicama za dalmatinski agrar i po 5% obveznicama za javne radove.

Povećanje rashoda kod invalida u sumi od oko 50 miliona dinara posledica je nedavno donete Uredbe kojom je poboljšan položaj ratnih invalida i njihovih porodica.

Pokazano smanjenje rashoda kod penzija u sumi od 121,1 milion samo je prividno, usled prebacivanja 143 miliona rashoda na penzije saobraćajnih službenika u razdeo Ministarstva saobraćaja; inače, kod razdela penzija imamo stvarno povećanje rashoda za oko 22 miliona dinara.

Povećanje rashoda kod Ministarstva pravde u sumi od 60,5 miliona dinara predstavlja jednim delom (35 miliona dinara) obavezu po Finansijskom zakonu, koja je do sada teretila državni obrtni kapital, dok u ostatku (20,5 miliona dinara) sadrži povećanje za potrebe novih sudova, na osnovu Zakona o sudovima i Finansijskog zakona za 1938/39 godinu.

Povećanje rashoda kod Ministarstva vojske i mornarice iznosi 156 miliona dinara.

Pored ovih obaveznih povećanja rashoda kod državnih dugova, invalida, penzija i Ministarstva pravde, kao i povećanje kod Ministarstva vojske i mornarice, ovaj predlog budžeta sadrži i sledeća povećanja rashoda kod produktivnih i drugih resora.

Povećanje rashoda kod Ministarstva saobraćaja — uglavnom kod Uprave državnih železnica — iznosi 251 milion dinara (po odbitku rashoda prenetih sa razdela „Penzije“). Predviđena povećanja kredita izazvala su stalnim porastom saobraćaja i namenjena su održavanju pruga i železničkog materijala uopšte, eksproprijaciji zemljišta, kao i delimičnoj rekonstrukciji izvesnih pruga. Zatim, predviđen je nov kredit od 10 miliona dinara kod Direkcije pomorskog saobraćaja radi građenja i uređenja pomorskih luka.

Rashodi Ministarstva pošta, telegrafa i telefona povećani su u sumi od 49,2 miliona dinara, od koje se sume 40,2 miliona dinara odnosi na redovne i investicione troškove same poštansko-telegrafске i telefonske službe, dok 9 miliona predstavljaju razliku subvencije parobrodskim društvima po punovažnim ugovorima. Povećanje rashoda kod poštansko-telegrafске i telefonske službe, i to kako materijalnih tako i ličnih, ima direktno produktivan karakter, jer od povećanog broja službenika kao i od upotpunjavanja instalacija zavisi povećanje prihoda ove važne i finansijski aktivne službe.

Povećanje rashoda Ministarstva finansija, zajedno sa područnim ustanovama iznosi 77,1 miliona dinara, odnosno 106 miliona, ako se uzmu u obzir eliminisani rashodi državne Hipotekarne banke. Od ovoga na samu Finansijsku upravu, t. j. Ministarstvo i područne Finansijske direkcije dolazi svega 21,7 miliona dinara, dok ostatak ide na produktivne ustanove kod Ministarstva finansija. Tako, na Upravu monopola otpada 35,4 miliona dinara, na državno dobro „Belje“ 27,4 miliona dinara, na državnu fabriku šećera na Čukarici 18,5 miliona dinara i t. d. Ova povećanja rashoda stoje u vezi sa znatnim investicijama koje se predviđaju kod privrednih ustanova Ministarstva finansija.

Od ostalih povećanja po raznim granama državne uprave značajnija su sledeća: kod Ministarstva prosvete 56,5 miliona dinara, kod Ministarstva unutrašnjih poslova 31,9 miliona dinara, kod Ministar-

stva građevina 20,9 miliona dinara i kod Ministarstva poljoprivrede 9,6 miliona dinara.

Povećanje kod Ministarstva prosvete dolazi najvećim delom na narodne i građanske škole — 28,2 miliona, na Univerzitetsku i višu nastavu 15,6 miliona dinara, na Srednju nastavu 7,5 miliona dinara i t. d.

Povećanje rashoda kod Ministarstva unutrašnjih poslova odnosi se u glavnom na komandu Žandarmerije — u vezi sa motorizacijom, — na policijsku školu u Zemunu i na pretstojništva Gradske policije, koja prelaze sa komunalnog na državno staranje.

Po struci Ministarstva građevina novi rashodi otpadaju na održavanje puteva i mostova, poglavito usled povećanja putne mreže.

Kod Ministarstva poljoprivrede povećanje u sumi od 9,6 miliona ima opšte koristan i produktivan karakter. Tako, predviđeni su krediti: 1 milion dinara za poboljšanje kakvoće lana i kudlje; 500.000.— dinara za poboljšanje kulture i kvaliteta pamuka; 1 milion dinara za unapređenje ovčarstva i govedarstva, dok je kredit za unapređenje konjarstva povećan sa dinara 500.000.— Pored toga, predviđen je kredit od 500.000.— dinara za unapređenje domaćićkih škola i kredit od 300.000.— dinara za nabavku sredstava protiv metilja. Zatim je unet kredit od 1 milion dinara kao prvi anuitet zajma od 10.000.000.— dinara za podizanje Centralnog zavoda za proizvodnju stočnih seruma i vakcina, a takode obezbeđena su sredstva za četiri nove poljoprivredne ustanove.

Kod Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja povećanje kredita u sumi od 10,1 miliona dinara, poslužiće boljem organizovanju bolničke i higijenske službe.

Povećanje rashoda kod Ministarstva trgovine i industrije iznosi 4.551.438.— dinara. Ono se javlja kod turizma, kod stručnog školstva i nacionalnog komiteta za normalizaciju.

U razdelu Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda povećanje rashoda iznosi 1.848.362.— dinara i nastalo je usled otvaranje nove više škole za telesno vaspitanje, a delom otpada na organizacione i propagandne troškove.

Predloženo povećanje budžeta rashoda u sumi od 767 miliona dinara pokriće se, u prvom redu, pojačanim prilivom prihoda iz postojećih izvora, u iznosu od 604,5 miliona dinara, dok će se razlika od 162,5 miliona dinara dobiti od novih fiskalnih mera, i to: 150 miliona dinara od vanrednog doprinosa iz fonda Narodne odbrane, a 12,5 miliona dinara od povišenja trošarinskih stavova. Prema tome, svega nešto preko 20% od ukupnog povećanja budžeta sadrži nov fiskalni teret. Ovaj novi fiskalni teret predstavlja minimalni procenat celokupnog državnog budžeta.

Neposredni porezi predlažu se u ukupnoj sumi od 2.958.500.000.— dinara ili za 259 miliona dinara više, nego što je usvojena procena po budžetu za 1938/39 godinu.

Podaci o kretanju prihoda od neposrednih poreza za period april—decembar (9 meseci) tekuće budžetske godine pokazuju da je normalnim porastom ostvaren višak naplate iznad budžetske procene od dinara 100,5 miliona ili u procentima 104,97% (predviđeno je za 9/12 2.024.625.000.— dinara a naplaćeno dinara 2.125.176.411.)

Rezultat naplate neposrednih poreza u mesecu januaru smanjuje taj višak na oko 50 miliona dinara, ali kada se uzme u obzir, da je mesec januar po pravilu jedan od najslabijih u godini i da će ovaj re-

zultat biti opet poboljšan u februaru i martu, koji po prinosu stoje osetno iznad meseca januara, onda se može uzeti da će po predlogu budžeta procenjen i redovni priraštaj kod neposrednih poreza, od oko 110 miliona dinara, biti ostvaren.

Prinos posrednih poreza procenjen je na dinara 3.329.045.000.— prema dinara 3.141.485.000.— u budžetu za 1938/39 godinu, t.j. za 187.560.000.— dinara više.

Za period od prvih deset meseci tekuće budžetske godine, od aprila 1938 do januara 1939, višak naplate kod posrednih poreza iznad budžetske procene iznosi 140.159.124.— dinara, odnosno ostvareno je 105,54% (procenjeno za 10/12 dinara 2.617.904.166.— dok je ostvareno 2.758.063.291.—) i pojavljuje se kod trošarine 92,1 milion, kod takse 54,6 miliona, dok su carine ostvarene sa oko 100%.

Prihodi od monopola predviđeni su u predlogu sa dinara 161.437.000.— više. Ova procena nije preterana, pošto je po tekućem budžetu za 1938/39 godinu za prvih deset meseci postignut višak prihoda iznad budžetske procene od 120.278.523.— dinara, koji će poboljšana kontrola osetno povećati.

U petom razdelu — razni sitni prihodi pokazani su u predlogu sa dinara 15.651.488.— manje nego po budžetu za 1938/39 godinu, zbog toga što je naknada iz državnog fonda za javne radove u iznosu od 35 miliona dinara, partija 106 prihoda, ustupljena putnom fondu na osnovu specijalne uredbe.

Svi prihodi državne privrede cene se po predlogu budžeta na 4.282.321.207.— dinara. Povećanja otpadaju u glavnom: na Upravu državnih železnica 250,6 miliona dinara, na produktivne ustanove u resoru Ministarstva finansija 84,5 miliona dinara, na Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona 36,4 miliona dinara, dok se ostatak raspoređuje na druga državna privredna preduzeća i ustanove. S druge strane, u poređenju prema 1938/39 god., pojavljuje se smanjenje prihoda kod Ministarstva šuma i rudnika, iz razloga koji su ranije bili navedeni, tj. što su četiri državna rudnika prešla u sastav „Jugoslovenskog čelika a.d.“.

Pored računskog dela budžeta, o kome sam do sada govorio, želim da u najkraćim potezima iznesem važnije odredbe predloga Finansijskog zakona za 1939/40 godinu, kao sastavnog dela budžeta. Držeći se strogo propisa Zakona o državnom računovodstvu, Finansijski zakon imao bi se svesti na budžetski zakon u najužem smislu, koji bi imao da reguliše isključivo izvršenje rashoda i naplatu prihoda. U praksi, međutim, u svima zemljama, naročito posle rata, Finansijski zakon reguliše najraznovrsnije materije. Ovakv razvoj ima svoje duboke uzroke, političke i tehničke, i u vezi je sa evolucijom današnje države uopšte. U posleratnoj državi izvršna vlast proširila je ogromno svoju kompetenciju i preuzela najraznovrsnije inicijative. Tempo posleratnog života stavlja državnoj vlasti niz novih, naročito privrednih i kulturnih zadataka, koji traže brza i odlučna rešenja.

U predlogu Finansijskog zakona predviđa se stvaranje Samostalne amortizacione blagajne pri Državnoj hipotekarnoj banci. Stvaranje ove blagajne spada u red onih mera koje treba da posluže razvijanju nacionalne štednje i snaženju domaćeg kreditnog tržišta.

Kao novum imamo takode i ovlašćenje za reorganizaciju Ministarstva finansija, koje zahteva izvesne izmene u svome ustrojstvu.

stva građevina 20,9 miliona dinara i kod Ministarstva poljoprivrede 9,6 miliona dinara.

Povećanje kod Ministarstva prosvete dolazi najvećim delom na narodne i građanske škole — 28,2 miliona, na Univerzitetsku i višu nastavu 15,6 miliona dinara, na Srednju nastavu 7,5 miliona dinara i t. d.

Povećanje rashoda kod Ministarstva unutrašnjih poslova odnosi se u glavnom na komandu Žandarmen — u vezi sa motorizacijom, — na policijsku školu u Zemunu i na pretstojništva Gradske policije, koja prelaze sa komunalnog na državno staranje.

Po struci Ministarstva građevina novi rashodi otpadaju na održavanje puteva i mostova, poglavito usled povećanja putne mreže.

Kod Ministarstva poljoprivrede povećanje u sumi od 9,6 miliona ima opšte koristan i produktivan karakter. Tako, predviđeni su krediti: 1 milion dinara za poboljšanje kakvoće lana i kudlje; 500.000.— dinara za poboljšanje kulture i kvaliteta pamuka; 1 milion dinara za unapređenje ovčarstva i govedarstva, dok je kredit za unapređenje konjarstva povećan sa dinara 500.000.— Pored toga, predviđen je kredit od 500.000.— dinara za unapređenje domaćićkih škola i kredit od 300.000.— dinara za nabavku sredstava protiv metilja. Zatim je unet kredit od 1 milion dinara kao prvi anuitet zajma od 10.000.000.— dinara za podizanje Centralnog zavoda za proizvodnju stočnih seruma i vakcina, a takode obezbeđena su sredstva za četiri nove poljoprivredne ustanove.

Kod Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja povećanje kredita u sumi od 10,1 miliona dinara, poslužiće boljem organizovanju bolničke i higijenske službe.

Povećanje rashoda kod Ministarstva trgovine i industrije iznosi 4.551.438.— dinara. Ono se javlja kod turizma, kod stručnog školstva i nacionalnog komiteta za normalizaciju.

U razdelu Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda povećanje rashoda iznosi 1.848.362.— dinara i nastalo je usled otvaranje nove više škole za telesno vaspitanje, a delom otpada na organizacione i propagandne troškove.

Predloženo povećanje budžeta rashoda u sumi od 767 miliona dinara pokriće se, u prvom redu, pojačanim prilivom prihoda iz postojećih izvora, u iznosu od 604,5 miliona dinara, dok će se razlika od 162,5 miliona dinara dobiti od novih fiskalnih mera, i to: 150 miliona dinara od vanrednog doprinosa iz fonda Narodne odbrane, a 12,5 miliona dinara od povišenja trošarinskih stavova. Prema tome, svega nešto preko 20% od ukupnog povećanja budžeta sadrži nov fiskalni teret. Ovaj novi fiskalni teret predstavlja minimalni procenat celokupnog državnog budžeta.

Neposredni porezi predlažu se u ukupnoj sumi od 2.958.500.000.— dinara ili za 259 miliona dinara više, nego što je usvojena procena po budžetu za 1938/39 godinu.

Podaci o kretanju prihoda od neposrednih poreza za period april—decembar (9 meseci) tekuće budžetske godine pokazuju da je normalnim porastom ostvaren višak naplate iznad budžetske procene od dinara 100,5 miliona ili u procentima 104,97% (predviđeno je za 9/12 2.024.625.000.— dinara a naplaćeno dinara 2.125.176.411.)

Rezultat naplate neposrednih poreza u mesecu januaru smanjuje taj višak na oko 50 miliona dinara, ali kada se uzme u obzir, da je mesec januar po pravilu jedan od najslabijih u godini i da će ovaj re-

zultat biti opet poboljšan u februaru i martu, koji po prinosu stoje osetno iznad meseca januara, onda se može uzeti da će po predlogu budžeta procenjen i redovni priraštaj kod neposrednih poreza, od oko 110 miliona dinara, biti ostvaren.

Prinos posrednih poreza procenjen je na dinara 3.329.045.000.— prema dinara 3.141.485.000.— u budžetu za 1938/39 godinu, t.j. za 187.560.000.— dinara više.

Za period od prvih deset meseci tekuće budžetske godine, od aprila 1938 do januara 1939, višak naplate kod posrednih poreza iznad budžetske procene iznosi 140.159.124.— dinara, odnosno ostvareno je 105,54% (procenjeno za 10/12 dinara 2.617.904.166.— dok je ostvareno 2.758.063.291.—) i pojavljuje se kod trošarine 92,1 milion, kod takse 54,6 miliona, dok su carine ostvarene sa oko 100%.

Prihodi od monopola predviđeni su u predlogu sa dinara 161.437.000.— više. Ova procena nije preterana, pošto je po tekućem budžetu za 1938/39 godinu za prvih deset meseci postignut višak prihoda iznad budžetske procene od 120.278.523.— dinara, koji će poboljšana kontrola osetno povećati.

U petom razdelu — razni sitni prihodi pokazani su u predlogu sa dinara 15.651.488.— manje nego po budžetu za 1938/39 godinu, zbog toga što je naknada iz državnog fonda za javne radove u iznosu od 35 miliona dinara, partija 106 prihoda, ustupljena putnom fondu na osnovu specijalne uredbe.

Svi prihodi državne privrede cene se po predlogu budžeta na 4.282.321.207.— dinara. Povećanja otpadaju u glavnom: na Upravu državnih železnica 250,6 miliona dinara, na produktivne ustanove u resoru Ministarstva finansija 84,5 miliona dinara, na Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona 36,4 miliona dinara, dok se ostatak raspoređuje na druga državna privredna preduzeća i ustanove. S druge strane, u poređenju prema 1938/39 god., pojavljuje se smanjenje prihoda kod Ministarstva šuma i rudnika, iz razloga koji su ranije bili navedeni, tj. što su četiri državna rudnika prešla u sastav „Jugoslovenskog čelika a.d.“.

Pored računskog dela budžeta, o kome sam do sada govorio, želim da u najkraćim potezima iznesem važnije odredbe predloga Finansijskog zakona za 1939/40 godinu, kao sastavnog dela budžeta. Držeći se strogo propisa Zakona o državnom računovodstvu, Finansijski zakon imao bi se svesti na budžetski zakon u najužem smislu, koji bi imao da reguliše isključivo izvršenje rashoda i naplatu prihoda. U praksi, međutim, u svima zemljama, naročito posle rata, Finansijski zakon reguliše najraznovrsnije materije. Ovakv razvoj ima svoje duboke uzroke, političke i tehničke, i u vezi je sa evolucijom današnje države uopšte. U posleratnoj državi izvršna vlast proširila je ogromno svoju kompetenciju i preuzela najraznovrsnije inicijative. Tempo posleratnog života stavlja državnoj vlasti niz novih, naročito privrednih i kulturnih zadataka, koji traže brza i odlučna rešenja.

U predlogu Finansijskog zakona predviđa se stvaranje Samostalne amortizacione blagajne pri Državnoj hipotekarnoj banci. Stvaranje ove blagajne spada u red onih mera koje treba da posluže razvijanju nacionalne štednje i snaženju domaćeg kreditnog tržišta.

Kao novum imamo takode i ovlašćenje za reorganizaciju Ministarstva finansija, koje zahteva izvesne izmene u svome ustrojstvu.

U članu 19 predloga Finansijskog zakona nalaze se propisi o stvaranju Fonda narodne odbrane, koji će se dotirati prihodom od specijalnog doprinosa uz neposredne poreze. Godišnji efekat ovog doprinosa iznosiće 350 miliona dinara godišnje.

Sam fond će omogućiti našoj vojsci racionalizaciju u njenoj opremi. Izvesne smetnje, koje su postojale zbog samog našeg budžetskog sistema, zbog zasecanja jedne budžetske godine u drugu, otklanjaju se ovim fondom i nezavisno od trajanja budžetske godine dobijaju se prilična sredstva za najneophodnije naoružanje naše vojske.

Predlog Finansijskog zakona sadrži takođe niz ovlašćenja za stvaranje vanrednih sredstava, poglavito putem zajma kod Državne hipotekarne banke, a delom i na teret državnog obrtnog kapitala, radi podmirenja najhitnijih potreba u pojedinim granama državne uprave, kao i za rešenje mnogih važnih odnosa, privrednih i socijalnih. Ova nova ovlašćenja, ne uzimajući u obzir obnovljena ovlašćenja iz Finansijskog zakona za 1938/39 godinu, a koja se odnose na kreditne operacije, penju se na iznos od oko 540 miliona dinara. Od ovih novih sredstava dolazi: na struku Ministarstva prosvete 190 miliona dinara; na bolničku i higijensku struku oko 30 miliona dinara; na obnovu investicionih objekata i voznog parka državnih železnica — pored 400 miliona po ranijem ovlašćenju — 100 miliona dinara; za izradu objekata u cilju snabdevanja vodom bezvodnih krajeva — 50 miliona dinara; za unapređenje veterinarske službe 10 miliona dinara; za saniranje i unapređenje državnog svilarstva 15 miliona dinara; za saniranje Središnjeg saveza hrvatskih seljačkih zadruga u Zagrebu 14,6 miliona dinara; za svrhe unutrašnje kolonizacije i uopšte sređivanje agrarnih odnosa 15 miliona; za podizanje državnih zgrada po raznim strukama 111 miliona dinara itd. Anuitetska služba po ovim zajmovima počće se vršiti najvećim delom počev od budžetske 1940/41. godine i zbog toga cifarski u budžetu nije došla do izražaja. Svi gore pobrajani građevinski i drugi radovi, za koje se predviđaju vanredna sredstva na osnovu ovlašćenja iz Finansijskog zakona, mogu se, bez izuzetka, kvalifikovati kao veoma hitni i važni, pa prema tome i kao vrlo korisni sa opšteg nacionalnog gledišta.

Ostvarenje budžeta prihoda za 1939/40 godinu, zavisće, gospodo, na prvom mestu od privrednih uslova, koji će vladati u narednom budžetskom periodu. Želeti je da povoljan razvoj cena i privatne privrede uopšte, omogući ostvarenje budžetskih prihoda prema ovde iznetim procenama. Naš privredni položaj u prvim mesecima ove godine održava u priličnoj meri svoj povoljni ritam iz poslednjih meseci prošle godine. Indeks cena na veliko u januaru 1939 godine — prema kalkulacijama Narodne banke — ostao je prema decembru 1938 godine nepromenjen na 77,5 uzimajući za bazu poređenja 1926 godinu. Indeksi pojedinih grupa proizvoda pokazuju manje promene od decembra prošle godine do januara ove godine. Tako, indeks cena biljnih proizvoda u porastu je od 85,2 na 86,9. Kod stočnih proizvoda, indeks je u opadanju; od 65,7 na 64,1. Indeks mineralnih proizvoda skočio je sa 89,9 na 90,8 poena, dok je kod industrijskih proizvoda ostao skoro nepromenjen: 76,6 u januaru prema 76,7 u decembru. Sve su to minimalna pomeranja, koja dopuštaju zaključak da je tendencija konjunktura u ovoj godini nepromenjena.

Domaće novčano tržište normalno funkcioniše i stoji danas u znaku likvidnosti. Po stanju Narodne banke od 15 marta ove godine, depoziti po žiro računima iznose 1.137,4 miliona dinara. Od oktobra prošle do januara ove godine povratilo se uloga na štednju — koji su za vreme septembarske krize bili povučeni — za iznos od 778 miliona dinara tako, da se njihova suma krajem januara tekuće godine penje na 11.478.000.000 dinara.

Upis blagajničkih zapisa Ministarstva finansija teče i dalje normalno. Zapisi koji su za vreme septembarske krize bili eskontovani, — ponovo su upisani, pošto su se imaoći uverili u njihovu likvidnost i mogućnost pretvaranja u gotov novac bez ikakve formalnosti. Uvođenje blagajničkih zapisa, kao sigurnog i likvidnog kratkoročnog kreditnog instrumenta, doprinelo je znatno uredenje našeg novčanog tržišta.

Naša spoljna trgovina u januaru ove godine pokazuje razvoj sličan prošlogodišnjem. Trgovinski bilans pasivan je za 59 miliona dinara: izvoz je iznosio 319 miliona dinara, a uvoz 378 miliona dinara. Ukupni volumen spoljne trgovine izneo je 697 miliona dinara prema 728 miliona dinara u januaru 1938 godine ili za 31 milion dinara manje.

Rudarska i topionička proizvodnja nastavile su svoj snažni razvitak iz prošle godine. Indeks rudarske proizvodnje — uzimajući za bazu 1926 — 1930 godinu = 100 — izneo je u januaru 148,1 prema 136,7 u istom mesecu prošle godine, i prema 151,4 u decembru 1938. Indeks topioničke proizvodnje izneo je u januaru o. g. 198,5 prema 179,9 u januaru 1938 i prema 225,6 u decembru 1938 godine.

Promet efekata na domaćim berzama u januaru ove godine izneo je 27 miliona dinara ili 3 miliona dinara više nego u istom mesecu prošle godine. Promet deviza i valute izneo je 332 miliona prema 347 miliona u januaru 1938. Tečajevi svih državnih hartija od vrednosti beleže skok prema nivou prošle godine, a 7% i 8% obveznice prešle su ove godine svoj paritet.

Naš dinar je čvrst i dobro fundiran. Njegova situacija garantovana je redom u državnim finansijama, budnom kontrolom koja se sprovodi nad pasivnim stavkama bilansa plaćanja i, najзад, jakom tehničkom pozicijom Narodne banke.

Tečaj dinara u inostranstvu nije zabeležio nikakve promene. Dinar u Zürichu kotira se nepromenjeno po kursu od 10 švajcarskih santima. Na našem deviznom tržištu vlada u poslednje vreme izvesna zategnutost usled povećane tražnje deviza. Ova povećana tražnja pojavljuje se zbog potrebe industrije za sirovinama, naročito u vezi sa državnim nabavkama. Devizna situacija nalagala je preduzimanje izvesnih mera. Kontrola uvoza iz neklirinških zemalja znatno je proširena i obuhvata 113 artikala, dok je ranije obuhvatala svega 56 artikala. Ova proširena kontrola poslužiće uspešnijem dirigovanju našeg izvoza s obzirom na naše trgovinsko-političke i devizne potrebe. U cilju olakšanja domaće izvoza u devizne zemlje i pojačanja priliva deviza, odobreni su specijalni pogodni kursevi za izvesne izvoznike devize. Izdata su nova uputstva za prodaju deviza po putnim ispravama strancima koji stalno borave u našoj zemlji, kao i za stroži nadzor nad upotrebom dinarskih potraživanja inostranaca. Ovim poslednjim merama odlučno će se suzbiti i onemogućiti nedozvoljene spekulacije sa tim potraživanjima. Da napomenem, na ovom mestu da ovlašćenje za Ministra finansija po tač. 23 §-a 14 Predloga finansijskog